

ÜYELERİMİZDEN HABERLER

1.

DİL ÖZERİNE

GEÇERLİLİĞİNİ YİTİRMİŞ ESKİ SÖZCÜKLER VE OLANAKLAR ELVERDİĞİ ÖLÇÜDE YABANCI SÖZCÜKLER KULLANILMAMALIDIR.

MADENCİLİK DERGİSİ

Nuri ÇERÇİ

Madencilik dergisinin son sayılarında, öztürkçe sözcük kullanma doğrultusuna girdiği, hatta hatta bunu şart koştuğu görülüyor. Ve bunun da hemen uygulamasına geçiyor, örneğin, son sayısında şu aşağıdaki öztürkçe sözcükleri görüyorum :

UMAR, GÜNCEL, ÖZDEŞİ, SÜREÇ, UĞRAŞ, GEREKSİME, YANIT, ORTAKLIK (KOLİSYON), GÜVENCE, BELİRGİN, SAPTAMAK, SORUN, OLGU. ETKİN, v.b.

Böylece dildeki arlaşılmaya katkıda bulunduğu gibi, kendi konularındaki anlaşılabilirliği de çoğaltmış olacak, yaygınlaştırmış olacak. Zaten, dilde özleşme olmazsa düşüncede de bir duruluk, açıklık olamaz!..

Bu çabasına katkıda bulunmak için, Türk Dili Dergisinin 265. sayısında, iş makineleri hakkında önerilen öztürkçe karşılıkları duyurmak istiyoruz.

BULDOZER : Amerikan İngilizcesinde oluşan buldozer «zor kullanarak elde eden» önceleri zencilere karşı eyleme geçen bir örgütün üyeleri için kullanılmış (1876), sonradan ise uygulamam

(teknik) alanına aktarılarak, önündeki geniş bıçakla topraktaki engebeleri kaldıran, tekerlekleri tırtıl içine alınmış aracı belirtmiştir.

Dilimize de bu anlamla buldozer biçiminde geçen sözcüğün anlam özellikleri göz önünde bulundularak önerilen,

Türkçe karşılık : Yer ve küremekten **YERKÜRER**.
örnek : Yerkürerlerin önündeki büyük bıçak düşey devimlidir.

GREYDER

: Latince gradus, adım, basamak, derece, vb. İtalyanca grado'dan gefen, Fransızca grade İngilizce'ye geçmiştir (grade). Aynı düzeye getirmek anlamında eylem adı olarak da kullanılan İngilizce sözcüğün (ta grade) ortaçbifçimf grader adlaşarak.

* Maden Mühendisi, Som» - MANİSA

toprağı temizlemeye, bir düzeye getirmeye yarayan aracı belirtmek için kullanılır. Dilimize de aynı anlamda ve grayder biçiminde aktarılmıştır. Belirtilen nesnenin özelliklerinden kalkılarak önerilen Türkçe karşılık : Yer ve düzlemek'ten oluşturulan YERDÜZLER.

örnek : Yerdüzler özellikle yol yapım ve bakımında kullanılır.

EKSKAVATÖR

Latince ex-, den dışarı ve cavus, oyuk çukurdan gelen İngilizce excavate : kazmak demektir. Bu sözcükten, eylemi yapan kişi ya da aracı belirten-torson ekiyle türetilen excavator özellikle toprak kazıp oymaya yarayan iş-

letkenin (makinenin) adı olarak kullanılır. Excavate ur biçiminde Fransızcaya aktarılan sözcük oradan da ekskavatör yazılış ve söylenişle dilimize geçmiştir. Buldozer ve grayder sözcüklerinin karşılıklarına da biçimsel yönden uyması amacıyla daha önce kazar - atar karşılığı önerilmiş olan bu sözcüğe, yer ve kazmaktan oluşturulan YERKAZAR karşılığı önerilmektedir.

Örnek : Yerkazarlar toprak yığma işlerinde de kullanılırlar.

Saygılarımla,

NOT Yayınlanmak için gönderdiğim bu yazının yanında şunu da belirtiyim : ödeneklerimi verdiğim halde Odamız Yayınları bir türlü gelmiyor.

2.

r.M.M.O.B.

Maden Mühendisleri Odası

Yayın Kurulu

Kızılay - ANKARA

Sayın Yayın Kurulu

Madencilik Dergisi'nin Kasım 1973 ve 1974 sayılarında yayınlanan Maden Y. Mühendisi Seçkin İNCEEFE tarafından yazılan makale ile ilgili görüşlerimi ekte sunuyorum. Görüşlerimin derginizin Temmuz 1974 sayısında yayınlanacağını ümid eder, saygılarımı sunarım.

Asis. Caner ZANBAK
İ.T.Ü. Maden Fak.
Tatbiki jeoloji Kür.
Teşvikiye - İstanbul

LABORATUVARDA ÜÇ BOYUTLU DENEY

Adlı Yazı Üzerine Düşünceler

Caner ZANBAK [*]

Sayın Maden Y. Mühendisi Seçkin İNCEEFE tarafından Madencilik dergisinin Kasım 1973 ve Mayıs 1974 sayılarında ele alınan ve «Laboratuvarda Üç Boyutlu Deney» adlı üçeşenli basınç deneyleri ile ilgili yazısı, yurdumuzda Maden Mühendislerinin ilgisini büyük ölçüde çekmeğe başlayan Kaya Mekaniği konularını ele alması bakımından yararlı olmuştur. Yazarın da belirttiği gibi, eleştirinin konunun açıklığa kavuşmasını sağlaması bakımından, yazının tümü hakkında bir yorum yapmak gereği duyulmuştur. Eleştirilerin konuya yazarın da

[*] İ.T.Ü. Maden Fakültesi, Tatbiki Jeoloji, Kürsüsü» İSTANBUL

istediği açıklığı getireceği ve olumlu karşılanacağı ümidi ile aşağıdaki düşüncelerimizi belirtmeyi uygun buluyoruz.

Makalenin yazı dilinin yazara özgü olması doğaldır, ancak kullanılan deyimlerin, bu alanda çalışanlar tarafından yadırganacak şekilde seçilmemesi gerekir. Pimizde diğer teknik alanlarda da görülen deyim ayrılığının yeni gelişmeye başlayan Kaya Mekaniğinde göze çarpan biçimde ortaya çıkması ilerisi için bazı güçlükler doğurabilir. Kaya Mekaniği bilim dalı, kendini oluşturan kelimelerden de alayılacağı üzere, mekanik kavramların kayalar üzerinde uygulandığı bir çalışma alanıdır. Dolayısı ile

Yazıda Kullanılan

Üç Boyutlu Sıkıştırma
Ductility
Pore (Suyu) Basıncı
Baskı
Kırılma Kuvveti
Ana Baskı

Yazıda MTA Enstitüsü Laboratuvarlarında geliştirilen üç eksenli basınç hücresi hakkında yararlı bilgiler verilmiştir. Böyle bir çalışmanın yapılması Kaya Mekaniğinin yurdumuzda gelişimi açısından çok yararlı bir adımdır. Ancak, alınan numunelerin ve deney sonuçlarının çok kesin ve duyarlı olduğunun belirlenmesi kanımızca hatalıdır. Kayalar üzerinde ele alınan her türlü Mühendislik çalışmasında yapılacak işlemler sırası ile kayaların petrografik, fiziko - mekanik ve teknolojik özelliklerinin saptanmasıdır. Dolayısı ile üzerinde deney yapılan kaya numunelerinin cins ve petrografik özellikleri beirlenmeksizin verilen mekanik özellik değerlerinin yorumlanması kanımızca eksik olmaktadır. Tablo halinde fizikomekanik özellikleri verilen ve çeşitli derinliklerden alınan numunelerin hangi tür kaçaylara ait oldukları belirsizdir. «Kuru» ve «Yaş» olarak tanımlanan deneylerde, boşluk basınçları açısından önemli olan, numuneler

kaya mekaniği ile ilgili herhangi bir konunun açıklanmasında mekanik dalında geçerli olan terimlerin kullanılması doğaldır. Kaya mekaniğinde kullanılan terim ve tanımlardan çoğu oldukça gelişmiş ilgili bir dal olan «Zemin Mekaniği» konularında kullanılmaktadır. Türkçe karşılıkları Zemin Mekaniğinde yerleşmiş olan terim ve tanımların kaya mekaniği ile ilgili konularda kullanılması, yabancı kelimeleri kendimizce dilimize çevirmekten, daha yararlı olacaktır. Dilimizde zemin mekaniği için kullanılan ve Sayın İNCEFE tarafından dergide yayınlanan yazılarda geçerr kavram ve tanımlara birkaç karşılaştırmalı örnek aşağıda verilmiştir.

Zemin Mekaniğinde Kullanılan

Üç eksenli Basınç
Sünümlülük
Boşluk (Suyu) Basıncı
Basınç Gerilmesi
Kırılma Direnci
Asal Gerilme

içindeki su içeriği {muhteva} değerleri belirtilmemiştir. Deney süresince numune içindeki boşluk basınçlarının belirsizliği nedeni ile yaş deney değerlerinin yazıdaki gibi yorumlanması kanımızca hatalıdır.

Sadece sondajdan alınan sağlam (intact) karot numuneleri üzerinde yapılan deneylerde C ve 0 değerlerinin saptanmasında, hesaplamalarda kullanılan matematiksel duyarlılık, örneğin alan ve hacimlerde virgülden sonra onuncu basamak) fiziksel koşullara göre gereksizdir, örneğin,

$0 = 57^{\circ} 10' 60''$ ve $74.029371112 \text{ cm}^3$ gibi bir sonuç anlamsızdır, bu tür deneylerde, deney koşullarının duyarlılığına göre sonuç hesaplamaları yapılmalıdır. C ve 0 değerlerinin sadece iki numune üzerinde yapılan deney sonuçlarına göre, değerlendirmesinin oldukça hatalı sonuçlar vereceği de doğaldır.

Diğer taraftan deney sonuçlarının sadece grafik olarak değerlendirilmesinin de büyük ölçüde yeterli olacağı kanısındayız.

Yazar makalede açıklanan çalışmalar sonucunda deneylerden elde edilen sağlam kayaya ait yüksek mekanik özellikleri şev stabilite analizi açısından yorumlamaktadır. Üç eksenli basınç deneyi sonuçları ile saptanan iç sürtünme açısı sağlam kayanın bir mekanik özeliğidir ve zemin (soil) olarak tanımlanabilecek kırılmış yığma malzemedeki sürtünme açısından farklılık göstermektedir. Deney sonuçları ortalama olarak $0 = 60^\circ$ $C = 100 \text{ kg/cm}^2$ alınsa dahi bu tür sağlam kaya içinde açılan emniyetli «düşey» bir şev yüksekliğinin yaklaşık olarak 400 m. olacağı hesaplanabilir. Doğ-

da bu tür şevlerin bulunmadığı gözönüne alınırsa, şev stabilitesi! çalışmaları için üç eksenli deneylerle sağlam kayanın özelliklerini saptamak yerine, kaya içindeki süreksizliklerin (fissür, çatlak, fay v.b.) mekanik özelliklerinin saptanmasının kaçınılmaz olduğu ortadadır. Bu nedenle şev stabilite analizi çalışmalarını laboratuvarında üç eksenli basınç deneylerinden çok, arazinin ayrıntılı yapısal jeolojik durumunu ve süreksizliklerin kesme parametrelerini saptamağa yöneltmek ve şev açılarını elde edilecek verilere göre seçmek daha uygun olacaktır.

Saygılarımla,

29 Haziran 1974

3.

Maden Mühendisleri Odası
Yayın Kurulu Başkanlığına,

ANKARA

Madencilik dergisi 1974 Mayıs sayısında «Öğütme hesaplarında Bond formülleri» adı altında çıkan yazımda bulunan düzeltilmesi zorunlu olan yanlışlıkları aşağıda belirtiyorum. Saygılarımla bilgilerinize sunarım.

irfan Bayraktar

1. Sayfa 11, sütun 2 deki denklemlerin doğrusu

$$\frac{dE}{dX} = \frac{C}{X^N} \text{ olacaktır.}$$

2. Sayfa 12, sütun 1deki yine aynı denklem:

$$\frac{dE}{dX} = \frac{C}{X^N} \text{ olacaktır.}$$

3. Sayfa 13, sütun 1, paragraf 4 te 100 cc lik cevher tartılır yerine 700 cc lik cevher tartılır olacak.